

МАКТАБГАЧА ЁШДАГИ БОЛАЛАРДА МАТЕМАТИК ТУШУНЧАЛАРНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ ЗАМОНАВИЙ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИ

Саидова Нигора Олимовна

Мактабгача таълим кафедраси ўқитувчиси

Фаргона давлат университети.

Рустамова Шохсанам Шухратжон кизи

Мактабгача таълим йуналиши талабаси

АННОТАЦИЯ

Мазкур мақолада мактабгача ёшдаги болаларда математик тушунчаларни шакллантиришнинг замонавий технологиялари ҳақида фикр-мулоҳазалар билдирилди.

Калим сўзлар: *Элементар, метод, математика, фаолият, материал, кичик гуруҳ, дидактика, ўйин, тасаввур*

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются современные технологии формирования математических представлений у дошкольников.

Ключевые слова: *Элементарный, метод, математика, деятельность, материал, малая группа, дидактика, игра, воображение.*

ABSTRACT

This article discusses modern technologies for the formation of mathematical representations in preschoolers.

Keywords: *Elementary, method, mathematics, activity, material, small group, didactics, play, imagination.*

КИРИШ

Элементар математик тасаввурларни шакллантиришда амалий метод етакчи метод ҳисобланади. Унинг моҳияти болаларнинг буюмлар ёки уларнинг ўрнини босувчилар (тасвирлар, график расмлар, моделлар ва ҳ. к.) билан ишлашнинг жиддий аниқланган усуллари ўзлаштиришга йўналтирилган амалий фаолиятларини ташкил қилишдан иборат.

Мазкур усул махсус машқлардан фойдаланишни назарда тутди. Бу машқлар кўрсатиш учун белгиланган материал шаклида, ташкил қилиниши ёки

тарқатма материал билан мустақил иш кўринишида топшириқ шаклида берилиши мумкин.

МУҲОКАМА ВА НАТИЖАЛАР

Машқлар ҳамма болалар бир вақтда ёки битта бола доска ёки тарбиячининг столи олдида бажарадиган якка тарзда бўлиши мумкин. Ҳамма болалар бажарадиган машқлардан билимларни ўзлаштириш ва мустақамлашдан ташқари, назорат қилиш учун ҳам фойдаланиш мумкин. Якка-якка тарзда бажариладиган машқлар ҳам ўша вазифаларни бажаради-ю, аммо улар болалар фаолиятида йўналиш оладиган образ (намуна) сифатида ҳам хизмат қилади. Улар орасидаги боғланишлар вазифаларининг умумийлиги билангина эмас, балки доимо алмашилиб келиши, қонуний равишда бир-бирларининг ўрнини босиши билан ҳам аниқланади.

Ҳамма ёшдаги гуруҳларда бажариладиган машқлар ўйин элементлари кичик гуруҳда — сюрприз момент кўринишида, ўхшаш ҳаракатлар, эртақ қаҳрамони ва ҳ. к. дан иборат бўлади. Катта гуруҳларда бундай машқлар изланиш, мусобақа характерини олади.

Машқлар болаларнинг ёшига қараб қийинлаштириб борилади. Улар бир неча бўғинлардан ташкил топади. Ўқув-билиш мазмунига оид ўйин-машқлар муаммо шаклида эмас, кўпчилик ҳолларда, уларни бажариш учун тасаввур бўйича ҳаракат қилиш, топқирликни намойиш қилиш, ақллиликни кўрсатиш талаб қилинади.

Масалан:

Тарбиячи кичик гуруҳдаги болалардан ҳар қайси куёни сабзи билан сийлашни таклиф қилади.

Катта гуруҳдан болалардан эса, доскага осиб қўйилган карточкадаги доирачалар нечталигини айтишни, гуруҳ хонасидан худди шунча буюм топишни, карточкадаги доиралар миқдори билан гуруҳдаги буюмлар миқдори тенг эканини исботлашни таклиф қилади. Агар биринчи ҳолда машқ шартли ажратилган битта бўғиндан иборат бўлса, иккинчи ҳолда 3 та бўғиндан иборат бўлади.

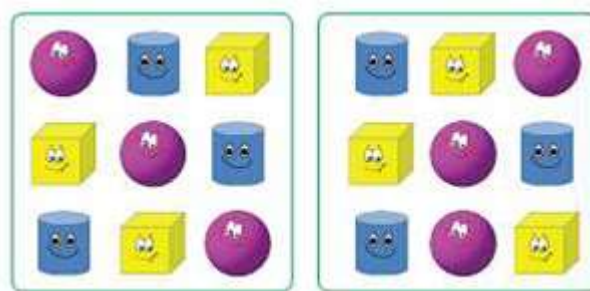
Комплекс машқлар энг самаралидир, чунки, улар дастурнинг ҳар хил бўлимларига доир масалаларни бир вақтда бир-бири билан таркибан бирга ҳал қилиш имконини беради.

Болаларнинг ёши катталашishi билан машқларни бажаришдаги мустақилликлари ортади. Мактабгача таълим ёшидаги болаларнинг мустақил фаолиятларини ташкил қилувчи ва йўналтирувчи оғзаки кўрсатмалар,

тушунтиришлар, ойдинлаштиришлар роли орта боради. Болалар топширикни, машқни бажарганларидан кейин ўз ҳаракатларини ва ўртоқларининг ҳаракатларини, ўзини-ўзи ва ўзаро текширишни ўрганадилар. Элементар математик тасаввурларни шакллантиришда ўша ўқитишнинг мустақил усули сифатида намоён бўладн. Аммо уни амалий усуллар гуруҳига киритиш ҳам мумкин. Бунда ҳар хил ўйинларнинг, ҳар хил амалий ҳаракатларнинг, масалан, қисмлардан бутун тузиш, шакллар қаторлари, санок, устига ва ёнига қўйиш, гуруҳлаш, умумлаштириш, таққослаш каби ҳаракатларни ўзлаштиришдаги алоҳида аҳамияти ҳисобга олинади.

Дидактик ўйинлардан энг кўп фойдаланилади. Бола билиш мазмунини ўйин шаклига кирган ўргатувчи масалани (ўйин мазмунида), ўйин ҳаракатлари ва қоидалари олдиндан назарда тутилмаган ҳолда ўзлаштиради. Дидактик ўйинларнинг ҳамма тури (буюмли, столда ўйналадиган босма ва оғзаки турлари) элементар математик тасаввурларни шакллантиришнинг самарали восита ва усуллари дир. Буюмли ва оғзаки ўйинлар математика машғулотида ва улардан ташқарида ўтказилади, столда ўйналадиган — босма ўйинлар одатда машғулотдан бўш вақтларда ўтказилади.

Ҳаракатли усуллар ва уларга мос тасаввурлар шаклидаги билимларни болалар машғулотида ташқари вақтда олади, ўйинлар (сюжетли — дидактик, дидактик ва бошқа хил ўйинлар) да эса шу билимларни аниқлаштириш, мустаҳкамлаш, системалаштириш учун яхши шароитлар яратилади.

ХУЛОСА

Элементар математик тасаввурларни ўргатиш ва шакллантириш методи машғулотларда ҳар хил турдаги ўйинлардан, унинг алоҳида элементларидан (сюжетли-ролли, ҳаракатли ва б.), усулларида (сюрприз момент, мусобақа, излаш), ўйин ва дидактик бошланғичларни катталарнинг раҳбарлик ва ўргатувчи роли ҳамда болаларнинг билимини фаоллаштиришни таркибан бирга қўшиб олиб боришдан фойдаланишни назарда тутди.

Фойдаланилган адабиётлар (REFERENCES)

1. Абдуллаева С. 6-7 ёшли болаларнинг мактаб таълимига тайёргарлик даражасини аниқлашда тест усулидан фойдаланиш. // «Мактабгача таълим», 2002, 1-сон. –10-12-б.
2. Алимов Н. Мактабгача ёшдаги болаларни математик таълимга тайёрлаш. // «Мактабгача таълим», 2005, 2-сон. –7-10 б.
3. Жумаев М. Болаларда математик тушунчаларни ривожлантириш назарияси ва методикаси. – Т.: «Илм Зиё», 2005. –223- б.